

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI. NA OPĆOJ AUDIJENCIJI U SRIJEDU 21. OIJKA 2007

Sveti Justin, učitelj kršćanske filozofije

Draga braćo i sestre, sveti Justin, filozof i mučenik, najznačajniji je među apologetskim ocima drugog stoljeća. Riječ "apologeti" odnosi se na one drevne kršćanske pisce koji su eljeli obraniti novu religiju od teških optubi od strane pogana i idova, te proširiti kršćanski nauk u obliku prilagođenu kulturi njihova vremena. Tako je među ovim apologetima prisutno dvostruko zanimanje: ono apologetsko, u punom smislu te riječi, jer ele obraniti kršćanstvo koje se rađa (apologia na grčkom znači upravo "obrana"); te ono pozitivno, "misionarsko", jer ele izloiti sadraje vjere rječnikom i misaonim kategorijama razumljivim onima kojima se obraćaju.

Justin, rođen oko 100. godine u blizini drevnog Šekema, u Samariji, dugo je tragao za istinom, mijenjajući različite škole grčke filozofske tradicije. Konačno - kao što to on sam pripovijeda u prvim poglavljima svoga Dijaloga s Trifonom - neki tajnoviti lik, časni starac što ga je susreo uz morsku obalu, zbunjuje ga pokazujući mu čovjekovu nesposobnost da svojim silama zadovolji čenju za boanskim. Potom mu je označio drevne proroke kao osobe kojima se treba obratiti ne bi li našao put Boji i "istinsku filozofiju". Otpuštajući ga, starac ga je potakao na molitvu, kako bi mu se otvorila vrata svjetla. Ova pripovijest naznačuje ključni trenutak Justinova ivota: na kraju dugoga filozofskog lutanja u potrazi za istinom, stigao je do kršćanske vjere. Utemeljio je školu u Rimu, gdje je bez naknade uvodio svoje učenike u novu religiju. Nakon što je zbog toga optuen, odrubljena mu je glava oko 165. godine, za vladavine Marka Aurelija, cara filozofa komu je Justin također uputio jednu svoju Apologiju.

Od njega su do nas stigle dvije Apologije i Dijalog s Trifonom, idovom. U tim djelima Justin nastoji oslikati ponajprije boanski naum stvaranja i spasenja koji se ostvaruje u Isusu Kristu, Logosu, to jest Bojoj Riječi. Svaki čovjek, ukoliko razumno stvorenje, sudjeluje na Logosu, u sebi nosi njegovo "sjeme", te moe dohvatiti tračak istine. Tako sam Logos, koji se objavio idovima kao u proročkoj slici u starom Zakonu, djelomično se pokazao, kao u "sjemenu istine", i drevnim Grcima.

Sada, zaključuje Justin, budući da je kršćanstvo povijesna i osobna objava Logosa u njegovoj punini, slijedi da "sve lijepo što je bilo tko bio izrekao, pripada nama kršćanima" (2 Apol. 13,4). Na taj način Justin, premda upozorava grčku filozofiju na njezine kontradikcije, odlučno usmjerava svaku filozofsku istinu prema Logosu, opravdavajući s razumskoga gledišta jedinstveno "polaganje prava" kršćanske religije na istinu i univerzalnost.

Ako je Stari zavjet upravljen prema Kristu kao što slika upravlja prema stvarnosti koju označuje, tako i grčka filozofija ukazuje na Krista i na Evanđelje, kao što se dio nastoji sjediniti s cjelinom. Eto zašto se grčka filozofija ne moe suprotstaviti evanđeoskoj istini, a kršćani se s pouzdanjem mogu njome sluiti kao vlastitim dobrom. Stoga je moj časni prethodnik papa Ivan Pavao II. opisao Justina kao "pionira pozitivnog susreta s filozofskom mišlju, premda pod znakom opreznog razlučivanja": on doista, "iako je i nakon obraćenja zadrao osobito poštovanje do grčke filozofije, snano je i jasno tvrdio da je u kršćanstvu pronašao 'jedinu sigurnu i plodonosnu filozofiju' (Dial. 8,1)" (Fides et ratio, 38).

Općenito, Justinov lik i djelo označuju jasnu odluku drevne Crkve u korist filozofije, a ne u korist poganske religije. Prvi su kršćani, doista, oštro odbijali bilo kakav kompromis s poganskom religijom. Drali su je idolopoklonstvom, pa makar ih to dovodilo do optubi za "bezbonost" i "ateizam". Sam je Justin, posebice u svojoj prvoj Apologiji, proveo nesmiljenu kritiku u odnosu na pogansku religiju i njezine mitove, koje je smatrao đavolskim "skretanjima" na putu istine. Filozofija je međutim predstavljala povlašteno područje susreta između poganstva, idovstva i kršćanstva upravo na polju kritike poganske religije i njezinih lanih mitova. "Naša filozofija...": tako je, na najotvoreniji način, novu religiju opisao jedan drugi apologet i Justinov suvremenik biskup Meliton Sardski (ap. Hist. Eccl. 4,26,7).

Doista, poganska religija nije išla putovima Logosa, nego je ustrajala na putovima mitova, premda je mit već grčka filozofija prepoznala kao nešto lišeno potvrde u istini. Stoga je zalazak poganske religije bio neizbjean: bila je to logična posljedica odvojenosti religije - svedene na umjetan skup ceremonija, dogovora i običaja - od istine ivota. Justin, a s njime i ostali apologeti, zapečatili su jasnu odluku kršćanske vjere za Boga filozofa protiv lanih bogova poganske religije. Bila je to odluka za istinu ivota protiv mita običaja. Koje desetljeće nakon Justina, Tertulijan je opisao ovu kršćansku odluku sjajnom izrekom: "Dominus noster Christus veritatem se, non consuetudinem, cognominavit - Krist je potvrdio da je on istina, a ne običaj" (De virgin. vel. 1,1). Valja u tom smislu primijetiti da izraz consuetudo, što ga ovdje Tertulijan rabi u odnosu na pogansku religiju, u suvremenim jezicima moe biti preveden izričajima "kulturalna moda", "moda vremena".

U vremenu kao što je naše, označenom relativizmom u raspravama o vrijednostima i o religiji - kao i u međureligijskom dijalogu - ovo je pouka koju se ne smije zaboraviti. S tim ciljem navodim vam - i time zaključujem - posljednje riječi onoga tajanstvenog časnog starca što ga je filozof Justin susreo uz obalu mora: "Ti moli ponajprije da ti se otvore vrata svjetla, jer nitko ne moe vidjeti i shvatiti, ako mu Bog i njegov Krist ne dozvole da razumije" (Dial. 7,3).

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

Od srca pozdravljam i blagoslivljam hodočasnike iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine! Korizmeno vrijeme neka vas potiče na osobno obraćenje i duhovnu obnovu kako biste radosno nasljedovali Krista riječju i djelima ljubavi. Hvaljen Isus i Marija!

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana